

DE MIDWINTERTELLING VAN WATERHOENTJES IN 1989

Dick A.Jonkers

Inleiding

In de periodes 1972-1974 en 1979-1980 werden in het gebied tussen Vecht en Eem jaarlijks omstreeks half januari tellingen van Waterhoentjes gehouden. Omdat deze reeks tellingen geen wezenlijk nieuwe informatie opleverde, werden de tellingen beëindigd. Sindsdien was er een aantal strenge winters en begon er binnen de subgroep Avifauna weer behoefte te bestaan aan een eenvoudig uit te voeren onderzoek. Dit laatste om de drempel voor (nieuwe) werkgroep-leden weg te nemen als beletsel voor deelname aan andere onderzoeken.

Werkwijze

Deze verschilde op een aantal punten met de voorheen gehouden tellingen (zie Jonkers 1972). Het grootste deel van het onderzoekgebied werd geteld door de medewerkers aan de midwintertelling van watervogels. Voor de gebieden waar wel wateren in aanwezig waren, maar die niet door deze groep werden bezocht, werden andere leden van de vogelwerkgroep aangetrokken. Er werden deze keer geen kaarten verstrekt waarop de waarnemingsplaatsen konden worden ingetekend. Evenmin werd verzocht de groeps grootte per waarneming op te geven en de biotoop waarin de Waterhoentjes werden aangetroffen te vermelden. Aan de tellers werd gevraagd om zo mogelijk in het weekeinde van 14-15 januari te tellen, zodat er van een simultaantelling sprake was. In een klein aantal gevallen werd in het weekeinde op de data voor of na het voorkeursweekeinde geteld. De spreiding tussen de eerste en laatste teldag bedroeg daardoor zestien dagen. Het grootste deel van het onderzoekgebied werd te voet of per fiets doorkruist. Enkele lijnvormige telgebieden werden vanuit de auto geteld.

Weersituatie in de maanden voor en tijdens de telling

Tussen het einde van het broedseizoen en de teldata bleven de temperaturen ruimschoots boven nul.

In de telperiode was het nog steeds een zachte winter. De telomstandigheden waren goed. Een uitstekend zicht, geen neerslag en een wind die nooit boven de kwalificatie hard kwam. De weersomstandigheden zullen op de telling dan ook geen invloed hebben gehad.

Resultaten

Er werden slechts 449 Waterhoentjes aangetroffen. Dat is een fractie van de 2000-3100 exemplaren die in de periode 1972-1978 tijdens de midwintertellingen werden geteld. Na de strenge winter van 1978/1979 werden 1015 exemplaren en in 1980 nog maar 851 exemplaren geteld.

In de winter van 1982/1983 was er een periode met strenge tot zeer strenge vorst en in januari 1985 een uitzonderlijk strenge vorst, in februari gevolgd door een bijzonder koude periode met een sneeuwdek. Ook de winters van 1985/1986 en 1986/1987 werden gekenmerkt door vorst en veel dagen met ijsbedekking van de wateren. Door het ontbreken van tellingen is er over de aantallen overwinterende Waterhoentjes niets bekend. Uit elders uitgevoerde tellingen valt op te maken dat de winteraantallen sinds 1984 terugliepen. In 1988 viel weer een stijgende lijn te bespeuren (Hustings 1981, De Droog 1987, SOVON 1989, Vogelwerkgroep Grote Rivieren ongepubliceerd).

Deze ontwikkeling zou ook bij de in 1989 uitgevoerde waterhoentelling tussen Vecht en Eem merkbaar moeten zijn. Vooral ook omdat er na het broedseizoen 1988 geen strenge winter is geweest. Of heeft de populatiedaling zich sinds de laatste telling in 1980 nog voortgezet en waren de aantallen zo laag dat er maar enkele honderden exemplaren overbleven?

Op traditionele overwinteringsplaatsen waren in ieder geval beduidend minder of geen exemplaren aanwezig. Van december-februari nam de presentie van het Waterhoentje in Nederland af met 17%, tegen gemiddeld 5% in andere winters (SOVON 1987). In het Gooi liepen de aantallen terug van 2642 (1977) naar resp. 1015 (1979) en 851 (1980)!

Tabel 1.

Aantallen Waterhoentjes tijdens de midwintertellingen van watervogels van 1986-1989 (Bron: archief VWG Het Gooi e.o., Duurland 1989).

	1986	1987	1988	1989
Hollands Ankeveen/Spiegelpolder	0	0	1	5
Heintjesrak & Broekerpolder, Aetsveld-oost, Vecht en Amsterdam-Rijnkanaal	2	13	0	0
Horstermeer, Horn & Kuyerpolder	4	6	0	13
Omgeving + grachten Weesp, Bloemendaler- polder, Vecht en Amsterdam-Rijnkanaal	16	0	13	31
Polder Holland, polder Mijnden, Vecht	6	12	21	68
Polder Voorburg, Garsen, Dorssewaard, Hoekerpolder, De Nes	9	12	3	23
's-Gravelandse landgoederen, Kortenhoeft-oost, Kortenhoeftse Dijk, 's-Graveland	8	39	5	61
Naarden-Vesting	22	10	15	12
Wijde Blik, Loenderveense Plas, Waterleiding- plas, Loenen, Terra Nova	0	0	0	1
Eempolders Noord en Zuid	0	0	16	3
Hilversumse Meent, Nieuwe Keverdijkse Polder, Keverdijkse en Overscheense Polder	19	0	23	21
Vijvers Bussum	0	0	1	52
Vijvers Hilversum, Hilversums Kanaal tot 's-Graveland	0	0	33	62
Moleneind Kortenhoeft, Kromme Rade	0	0	7	3
Totaal	86	92	138	355

In bovenstaande tabel vermelde aantallen hebben betrekking op gebieden die in alle jaren zijn geteld. Het werkelijke aantal Waterhoentjes van de tellingen kan dus hoger zijn, maar niet vergelijkbaar.

Al met al loont het de moeite om de ontwikkelingen te blijven volgen en de komende jaren weer waterhoentellingen uit te voeren.

Medewerkers

Voor deze arbeidsintensieve telling was een groot aantal tellers noodzakelijk. Een ieder hartelijk dank voor de inzet. Hun namen staan bij het in de vorige Korhaan verschenen verslag van de midwintertelling van watervogels.

Geraadpleegde literatuur:

1. Carter, S. 1989 Waterways Bird Survey. BTO Neurs 161 :10-11
2. Droog, P.de 1987 Waterhoentelling in het Vondelpark. De Gierzwaluw 25(1):6
3. Duurland, W. 1989 Midwinterwatervogeltelling 1989. De Korhaan 23(3): 60-61.
4. Hustings, F. Resultaten van de Bekentellingen in de winter 1980-1981. In Vogelvlucht 4(4): 138-143.
5. Jonkers, D.A. 1972 Gegevens over wintervoorkomen van het Waterhoen (*Gallinula chloropus*) in het Gooi, Vechtplassengebied en de Eempolders. De Korhaan 6(3): 8-11.
- 6- SOVON 1987 Atlas van de Nederlandse Vogels : 187 Arnhem.
7. SOVON 1989 BMP. Indexen en Impressies. SOVON Nieuws 2(2): 6-8.